

Vikten av att gräva i språkmyllan

I boken *Smuts. En bok om världen, vårt hem* (recenserad i detta nummer) skriver **Olli Lagerspetz** att i ”filosofin är vi hänvisade till att gräva där vi står: vi får fråga oss själva vad *vi* menar med våra begrepp.”

Och vidare:

”Ett begrepp innebär *både* en idé *och* ett liv som rör sig kring den som en kropp kring sin axel. Att ’undersöka ett begrepps betydelse’ begränsar sig alltså inte enbart till att peka ut ting som de motsvarande orden står för. Även i de fall där det låter sig göras – vilket ingalunda alltid är möjligt – skulle man utelämna det viktigaste: livet kring begreppet, *poängen*. Vad gör vi med begreppet? Och vad gör begreppet med oss?”

Filosofer – inte alla, men de jag tenderar betrakta som vettiga – ägnar sig åt att gräva i språkmyllan, finna ordens rötter, så som de är insnärjda i våra liv. Samtidigt kunde man önska att vi alla, även icke-filosofer, oftare kände oss *manade* att använda den spade Lagerspetz talar om.

Att fråga sig vad man gör med begreppen, och vad de gör med oss, blir nämligen inte aktuellt endast då man medvetet ger sig i kast med en undersökning lik den Lagerspetz tagit sig an. De här frågorna är synonyma med ett kritiskt tänkande som vi alla kunde utöva oftare – men speciellt då vi, till exempel genom media, möts av påståenden, anspråk och resultat, som verkar upphäva begreppens innebörd.

Vi tenderar att alltför ofta glömma bort att orden är våra, att hur vi förstår ord har att göra med deras plats i våra liv. När vi glömmar bort detta, *tycks* vi ge bort rätten att definiera orden till någon annan – oftast auktoriteter och experter i olika skepnader. Den här glömskan har delvis att göra med det som Olli Lagerspetz nämner: tanken att ord hänvisar till ting.

Därmed tror vi, att begrepp som är centrala i våra liv – kärlek, vänskap, moral, religion, och så vidare – kan definieras på ett mer exakt sätt av experter, utan vår hjälp. Vår uppgift är sedan att gå ut och köpa allehanda populärvetenskaplig litteratur som svarar på frågan ”Vad är kärlek?”, eller vänskap; eller moral...

Men vänta – jag påstod att vi ”tycks” ge bort rätten att definiera orden. Man kan nämligen notera, att trots att vi blir erbjudna nya definitioner på begrepp som är rotade i våra liv, så leder detta sällan till att vi på allvar anammar de nya definitionerna.

För även om vi inte noterar det, så uttrycker sig våra liv genom begreppen. Att anamma en ny definition handlar om att börja leva ett annat liv. Det är alltså det vi oftare borde ta fasta på, istället för att tro att vårt språk är en främling för oss som någon annan bäst presenterar.

Dan Lolax

dan.lolax@abo.fi